

ISSN 1728-6875

СТУДІЇ

МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА, ФОЛЬКЛОРИСТИКИ ТА ЕТНОЛОГІЇ
ІМ. М. Т. РИЛЬСЬКОГО

СТУДІЇ МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ

Число 1 (61)

Театр. Музика. Кіно

Видавництво ІМФЕ

КИЇВ 2018

Редакційна колегія:

Г. А. Скрипник – головний редактор
Р. В. Забашта – відповідальний секретар
В. В. Кузик – відповідальний секретар

Н. В. Владимірова	О. С. Найдєн
В. М. Гайдабура	О. М. Немкович
С. Й. Грица	Л. О. Пархоменко
А. П. Калєничєнко	В. І. Рожок
Т. В. Кара-Васильєва	Т. П. Руда
О. Ю. Клековїн	Г. Г. Стєльмащук
Н. М. Корнієнко	Д. В. Стєповик
О. А. Лагутєнко	В. М. Фоменко
С. Моссаковський	І. М. Юдкін

Студії мистецтвознавчі: Театр. Музика. Кіно. Чис. 1 (61) / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2018. – 120 с.

ISSN 1728–6875

У журналі висвітлюються актуальні питання теорії, методології, історії, сучасного стану вітчизняного та зарубіжного музичного, театрального й кіномистецтва; публікуються результати досліджень творчості окремих мистців, архівні матеріали, дискусії, спогади про колег, бібліографічні огляди та рецензії.

Видання призначене для дослідників-мистецтвознавців, викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, музейних працівників.

The issues of theory, methodology, history and modern condition of music, theatre and cinema arts are independently presented in the journal. The results of investigations on creative work of separate artists, archives materials, discussions, memoirs about colleagues, bibliographical surveys and reviews are represented as well.

This publication is done for the use of researchers of history, theory and art criticism, as well as for the use of professors and students of art studies and museum researchers.

Журнальні публікації відображають погляди їхніх авторів, які не завжди збігаються з поглядами редакції. Відповідальність за достовірність інформації повністю несуть автори.

Opinions expressed in this journal are not necessarily those of editors. Authors bear complete and full responsibility for all the information given in their materials.

Журнал зареєстровано Держкомінформом України
Свідоцтво про реєстрацію: серія КВ № 6784 від 16.12.2002 р.
Виходить 4 рази на рік

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (протокол №3 від 13.03.2018 р.)

Включено до переліку фахових видань України з мистецтвознавчих дисциплін
(Наказ МОН України № 996 від 11.07.2017 р.)

Офіційний сайт видання «Студії мистецтвознавчі»
<http://sm.etnolog.org.ua>

ISSN 1728–6875

© ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2018

Зміст

Contents

ТЕОРІЯ

Theory

- Фіалко Валерій. Образна лексика українського драматичного театру другої половини XX століття: тенденції розвитку**
Fialko Valeriy. Figurative Vocabulary of Ukrainian Drama Theater of the Mid- to Late XXth Century: Development Trends 7
- Юрченко Мстислав. Особливості прочитання тексту Псалма 100 Максимом Березовським у концерті «Милость і суд воспою Тебі, Господи»**
Yurchenko Mstyslav. Peculiarities of Reading the Psalm 100 Text by Maxym Berezovskyi in the Concert The Grace and the Law I Will Sing to You, the Lord 14
- Нікітюк Оксана. Феномен «хорова капела»: динаміка поняття**
Nikitiuk Oksana. Phenomenon of Choral Chapel: Dynamics of the Conception 22
- Хоцяновська Людмила. Виховання почуття метроритму в хореографів**
Khotsianovska Liudmyla. Education of Rhythmic Improvisation among Choreographers 30

ІСТОРІЯ

History

- Кузьмінський Іван. Музична практика в Супрасльському монастирі в ранньомодерний період**
Kuzminskyi Ivan. Musical Practice at the Suprasl Monastery in the Early Modern Period 36
- Ракочі Вадим. Рукописи не горять, або Симфонія До-мажор Максима Березовського**
Rakochi Vadym. Manuscripts Don't Burn, or C major Symphony by Maksym Berezovskyi 45
- Василевич Марта. Творча спадщина родини Сінкевичів у музичній культурі Східної Галичини XIX століття**
Vasylevych Marta. Sinkevych Family and Their Contribution to the Musical Culture of the XIXth-Century Eastern Halychyna 55
- Шеремета Ірина. Музична періодика Всеукраїнського музичного товариства імені М. Д. Леонтовича: сторінки історії**
Sheremeta Iryna. Music Periodicals of the Mykola Leontovych All-Ukrainian Musical Society: History Pages 65

ПОСТАТІ

Figures

- Летичевська Оксана. Лев Венедиктов: розмова з Майстром**
Letychevska Oksana. Lev Venedyktov: A Conversation with the Master 75

Творча спадщина родини Сінкевичів у музичній культурі Східної Галичини ХІХ століття

У статті вперше розглянуто життя та діяльність батька і сина Сінкевичів, вихованців Перемиської музичної школи, священників, регентів, композиторів-аматорів, близьких друзів композитора Михайла Вербицького, автора музики Державного Гімну України, а також їх вклад у розвиток музичної культури Східної Галичини.

Ключові слова: Перемиська музична школа, Михайло Вербицький, Іван Хризостом Сінкевич, Орест Сінкевич, музична культура Східної Галичини.

В статье рассмотрена жизнь и деятельность отца и сына Синкевичей, воспитанников Перемышльской музыкальной школы, священников, регентов, композиторов-аматоров, близких друзей композитора Михаила Вербицкого, автора музыки Государственного Гимна Украины, а также их вклад в развитие музыкальной культуры Восточной Галичины.

Ключевые слова: Перемышльская музыкальная школа, Михаил Вербицкий, Иван Хризостом Синкевич, Орест Синкевич, музыкальная культура Восточной Галичины XIX столетия.

The article investigates for the first time the life and work of the two priests and amateur composers Orest and Ivan Khrysostom Sinkevych - the father and son, who has graduated from the Przemysl Music School and who were close friends of the author of National hymn of Ukraine, Mykhailo Verbytskyi, as well as it describes their investment into the development of musical culture of Eastern Halicia XIX century.

Key words: Przemysl Music School, Mykhailo Verbytskyi, Ivan Khrysostom Sinkevych, Orest Sinkevych, musical culture of Eastern Halicia, XIX century.

Духовність - це той ґрунт, на якому ростуть і міцніють національні почуття - прояви розвитку особистості, «потреба душі», за визначенням Івана Франка. Більшість культурних здобутків українців довгий час в силу історичних обставин замовчувалася, щоби не давати підстав для розвитку гордості за свою націю, не будити таким чином національної свідомості та патріотизму. У добу державної незалежності з'явилося більше можливостей відкривати несправедливо забуті сторінки культури і, зокрема, музичної. Дослідження історико-генеалогічного напрямку, розпочаті в останнє двадцятиліття, розкривають нерозривність традиції поколінь нації, яку так надаремно прагнули знищити в часи тоталітаризму. Тому збереження традицій і культури, вивчення найменших джерел інформації, що прийшли до нас з давнини, є надзвичайно актуальним, бо цей безцінний генетичний код, переданий предками, допомагає нам - нинішнім українцям - національно самостверджуватися. Дослідження історії власної родини, здійснене авторкою, покликане зробити певний внесок до культурологічного матеріалу музичного життя Східної Галичини ХІХ століття.

Вивчати життя і творчість Івана Хризостома Сінкевича та його сина Ореста спонукало зацікавлення власним родоводом. З молодості в пам'яті збереглася коротка розповідь нашої бабусі по мамі Антоніни Кипріянівни Янович (з родини Сінкевичів) про її діда-священника. Зараз важко сказати, чому не розповіла нам більше, тому з часом прийшло бажання докладніше довідатися, ким були мої предки. Разом із братом Орестом [5] почали пошуки, і – надаремно кажуть – «хто шукає, той знаходить»!..

Першу згадку про Івана Хризостома Сінкевича було виявлено в Енциклопедії українознавства (Словникова частина, т.11), під ред. проф., д-ра Володимира Кубійовича. Завдяки цій невеликій енциклопедичній статті довідалася про існування праці І.Х. Сінкевича «Начало нотного пінія в Галицькій Русі. (Спогади старого священника)». Читаючи її, переживала все ним написане, адже йшлося про мого прапрадіда. Більше того, намагалася читати між рядками, добудовуючи логічні ряди, подовгу обдумувала

прочитане, співставляючи нову інформацію з тим, що вже знала. Стали зрозумілими наше родинне захоплення музикою, зрештою, і обрання мною професії музиканта.

«Спогади» обійняли різні сторони життя тогочасних Перемишля, Львова, Чернівців. Та найголовніше, – це одне з цінних джерел про музичну культуру в краї того часу та важлива інформація про найближчого друга Івана Хризостома, композитора Михайла Вербицького. Також там містилася і згадка про молодшого сина І.Х. Сінкевича, Ореста. Про нього моя бабуся зі спогадів свого батька, Кипріяна Сінкевича, сина Івана Хризостома та Орестового старшого брата, розповідала, що був дуже музикальний, помер молодим. Після цього пошуки фактів та джерел стали ще ретельнішими.

На початку ХІХ століття польська влада у Східній Галичині не тільки не сприяла розвитку української культури, а навпаки, всіма способами утримувала руське духовенство в неосвіченості, намагаючись його полонізувати. В семінарії, де викладали польські монахи-театинціⁱ, дозволялося розмовляти лише польською, служби наказували здійснювати за латинським обрядом. Звертатися до парафіян рідною мовою українським священикам заборонялося. Згадуючи своє дитинство, Іван Хризостом пише, що його вітчизна вдома з дітьми і дружиною радо говорив по-українськи, але з селянами переходив на польську. У цьому відношенні він був ще навіть патріотом, бо деякі священики строго слідували, щоб їх діти взагалі не почули жодного «хлопського», тобто українського, слова. За таких обставин стан галицької музичної культури також був жалюгідний. У церквах панував досить примітивний дяківський спів «київського наспіву» - «самолівка» - одноголосний спів на слух, з голосу, часом із вторуванням у терцію, що поєднував у собі наспіви східного обряду з народною піснею. Щоправда, свого часу, як зазначав Йосиф з Болшоваⁱⁱ, навіть «існувала в повному складі вокально-інструментальна капела з прекрасним репертуаром старосвітських творів різних композиторів» [2,с.187], відомо також, що подекуди на

урочистих церковних службах поряд зі співом грав і оркестр. Але, поскільки цей спосіб музикування був більше притаманний католицькому обрядові, то в галицьких селах прихожанами не сприймався і поступово був занедбаний. Зацитуємо І.Х. Сінкевича: «Під владою Польщі Галицька Русь мала так мало поваги, так низько впав церковний обряд, що в криласі співав лише сам дяк, бо всякий, хто носив сукняну капотуⁱⁱⁱ (тобто, був добре вдягнений – М.В.), в містечках ходив у костел, а в селі соромився в церкві співати, а із селян мало хто знайшовся, щоби дякові допомагав, а навіть якщо так і сталося, то обидва співали одним голосом. Навіть у Перемиському кафедральному соборі славний свого часу дяк Гелитович у перших десятиліттях цього століття співав у криласі сам»[7, с. 220].

Суттєвим засобом боротьби з католизацією і полонізацією українського народу міг стати підйом загальної української культури, а, зокрема, і музичної. Саме священикам судилося понести в маси слово просвіти. Іван Франко зазначав, що «унія, котроїпридержувалося духовенство (Галичини – М.В.)від початку XVIII віку, буламенше ригористичною відправославія, не забороняладуховнимзанімавсясвітськими науками і штуками. Оттим-то й вийшлотаке, що коли на Україні нова література і новий театр виростимайжевиключнопрацею і заходами світських людей, в Галичинідовгий час, а зразу навітьвиключно, плекателямирусськоїлітератури, науки, ба такожмузики і театру,булидуховні»[10, с. 319]. За «Спогадами» І.Х. Сінкевича, 1816 року тогочасний Перемиський єпископ Михайло Левицький розпорядився, щоби священики у своїх парафіях навчали дітей грамоті та церковному співу, і це почали ретельно виконувати. Та справжній розквіт музичної культури у Перемишлі почався з приїздом до міста з Відня 1818 року єпископа Івана Снігурського, свідомого патріота і просвітителя. На той час осередком українства у Відні була греко-католицька церква святої Варвари, у якій виховувалися всі віденські греко-католицькі семінаристи. У церкві співав чудовий хор, що перейшов сюди з каплиці при російському посольстві. В його виконанні і почув вперше твори Д. Бортнянського

тогочасний парох цієї церкви І.Снігурський. Обійнявши посаду єпископа в Перемишлі, І. Снігурський своє захоплення професійним хоровим церковним співом переніс до Галичини, і взявся активно сприяти розвитку цього виду музичної культури. Капеланом єпископа на той час був Йосиф Левицький, енергійна людина і прекрасний організатор. Саме Й. Левицький зібрав хор, надзвичайно ретельно добираючи голоси. Так до хору потрапив юний І.Х. Сінкевич.

Першим вчителем співу Івана Хризостома був о. Гавриїл Шехович^{iv}, який настільки добре знався на церковному співові, що, коли вступив до семінарії, був начальством поставлений навчати цьому семінаристів. Від нього, завдяки своєму досконалому музичному слухові, пам'яті та вокальним здібностям, Іван Хризостом і перейняв, як пізніше згадував, «під час свят та інших okazji як мирські (польські) пісні, так і церковні «київського наспіву», що в семінарії зберігалися в переказах» [7, с.221]. А вперше прилюдно заспівав у четвертому класі початкової школи в Перемишлі на похороні свого шкільного товариша ще зовсім малим хлопцем. Тогочасна традиція була такою, що на похороні гімназистів співали самі гімназисти, а на похорон «штубаків», тобто, молодших школярів, гімназисти не йшли, а тому ніхто і не співав. І тоді десятирічний хлопчина, який серед похоронної тиші «дзвінким прекрасним сопрановим голосом затягнув похоронну пісню «Vernimm die letzte Dinge, Mensch, der dusterblich bist» [7, с.221] (з нім.: «Вислухай останні речі, людино, що є смертна»), вразив мешканців міста своєю відвагою. Пізніше в Перемиській гімназії почав співати у півчому хорі, яким керував здібний гімназист Яків Неронович^v. Обов'язком хору було супроводжувати всі великі свята та інші церковні урочистості. Співали на той часі надалі самолівкою за «київським наспівом».

1829 року, за розпорядженням єпископа І. Снігурського, який давав гроші на розвиток музичної культури, при кафедральній церкві в Перемишлі організовано хор і музичну школу, яка повинна була професійно навчати співаків для хору. Вочевидь, місцеві музиканти не мали достатньо знань, щоб

викладати, бо для навчання хористів співу з нот Й. Левицький 1829 року запросив із Праги сина тамтешнього капельмейстера, а пізніше – відомого музиканта і композитора Алоїзія Нанке. Хористи вивчали теорію музики, вчилися грати на різних інструментах. Слід сказати, що в тогочасних умовах для учнів школи це було не так просто. За спогадами І.Х. Сінкевича, хористи «змушені були зносити насмішки і зневагу з боку товаришів-поляків за те, що співали в руській церкві: «Idźtydiaku»(з польськ.: «Іди ти, дяче!»). – М. В.) - говорили нам наші товариші з презирством» [7, с.226]. Всупереч цьому, музична школа і хор стали центром культурного життя Перемишля, всі виступи церковного хору були значною подією, набравши форми відкритих концертів. За спогадами М. Вербицького, «...школа сталася консерваторією в мініатюрі, а хор дорівнював добрій опері» [1, с.318]. Юстин Желехівський, священник, вчитель Перемиської гімназії у своїй монографії про єпископа І. Снігурського писав так: «Поміщики-поляки приїжджали на колясках до нашої церкви, щоб послухати в ній перший стрункий спів під орудою Алоїзія Нанке і втішитися вокальними творами Бортнянського, при тому послухати голоса: відмінного баса Вікентія Серсавого й дискантів Хризостома Сінкевича і Владислава Вербицького...»[2, с. 194]. Одночасно в школі було заведено і світський спів, вивчалися твори В.-А. Моцарта, М. Гайдна, Б. Галуппі. Але основне місце відводилося творам Д. Бортнянського, якого українці Галичини зразу сприйняли як свого композитора. У пізнішій діяльності хормейстера І.Х. Сінкевич теж найчастіше звертався до хорових творів саме цього композитора.

Найбільш сприятливим роком для хору І.Х. Сінкевич вважає 1831. Та невдовзі розпочалася епідемія холери, яка спричинила розпад хору. Дехто зі співаків помер, дехто виїхав до іншої місцевості. Захворів на холеру і єпископ І. Снігурський, а тому значно скоротилися його пожертвина музику. Перебувши літо у свого дядька, священника М. Заготинського у с. Стрілки, 1833 року І.Х. Сінкевич їде студіювати філософію одразу на другий курс – у восьмий клас Чернівецької гімназії. І там його неспокійна вдача завзятого

музиканта дає про себе знати. Помітивши, що в греко-католицькій церкві на службі ніколи не буває «більше 10-11 чоловік», вирішив «мелодійним співом у церкві» витягнути руську (тобто, українську) інтелігенцію з костелів. Першою композицією, яку почали вивчати з голосу (бо нотної грамоти не знали) кілька хористів, зібраних молодим гімназистом з місцевих «музикальних людей», була «Буди ім'я Господнє» Д. Бортнянського. Заспівавши вперше в церкві та окрилений захопленими відгуками про виступ, І.Х. Сінкевич ще рішучіше береться до справи та організовує хор, до якого увійшли співаки-аматори з хорошими голосами. Це були: Дмитро Янович (надалі став священником) – баритон, Фелікс Шумлянський (пізніше був гувернером князя Чарторийського, потім концертував у Англії, був викладачем музики у львівській латинській семінарії) – бас, Антон Кохановський (майбутній бургомістр Чернівців і маршал буковинського сейму) – сопрано та Стебельський – альт. Вперше виконали вони цілу літургію Д. Бортнянського в листопаді 1833 року на похороні о.Теодора Лаврецького^{vi}, першого пароха греко-католицької церкви в Чернівцях. Почувши спів самого Івана Хризостома, професор гімназії Барановський вигукнув: «Ви співаєте концертно, де ви того навчилися?» [7, 228]. Завдяки співу до церквипотягнулася українська інтелігенція. Сприяли і підтримували розвиток хорового співу вищезгаданий професор філософії Барановський («син дяка і загорілий русин», за І.Х. Сінкевичем), префект гімназії Глац і катехитАмтман (з походження – чех, музикант). Тоді ж І.Х. Сінкевич скомпонував перші свої твори – два чотириголосні хори на слова Юліана Скопчинського «Śpiesznymkrokiemtuprzybywamy» (з польск.: «Швидким кроком сюди прибуваємо») і «Zyjwszczęściuispokoju» (з польск.: «Живи в щасті і спокої»). Обидва твори 1835 року були записані в протоколі приходу Гусаків з приміткою: слова Юліана Скопчинського, музика ІоанаХр. Сінкевича. Вперше їх було виконано на іменинах проф. Барановського, а вдруге – з нагоди дня народження імператора. Пізніше у Львові Івану Хризостому довелося почути від вихованців латинської семінарії, що це

польські пісні і вони набагато кращі від української «Многая літа». Після закінчення гімназії І.Х. Сінкевич одержує принадні пропозиції залишитися вчителем співу у чернівецькій гімназії, але він поспішає до Галичини, де, як сам висловився, йому «як улюбленцеві І. Снігурського відкривалося широке поле» [7, с.228].

1835 року І.Х. Сінкевич вступив до Львівської духовної семінарії. Окрилений успіхами на музичній ниві у Чернівцях, активно взявся до навчання семінаристів нотному співу, проте зустрів сильний спротив з боку ректора та й самих семінаристів. Виховані на співі «самолівкою», вони вважали її «руським» (українським) співом, а спів з нот – «німецьким», чужим, а тому і не мали особливого бажання вчитися. Знову Іван Хризостом старанно підбирає серед семінаристів голоси, віддавши перевагу землякам-перемишлянам, які вміли читати ноти. Навчання в хорі розпочали: Теофіл Кордасевич, Антоній Гелитович, СпиридіонАлексевич, ЙоанГумецький та львівянин Климентій Подляшецький. У 1836 році співаки одержали дозвіл заспівати в церкві, де й виконали твори «В руки твої, Господи» та «Днесь зі мною будеш в раї» Й.Гайдна, український текст до яких скомпонував один із семінаристів, музикант і прекрасний скрипаль Йосиф Левицький. Однак особливого враження на львівську публіку, вороже настроєну проти співу з нот, виступ хору не справив. А ректор семінарії Телеховський пригрозив хористам за виконання Фуги «Спаси нас» та псалма «Велич слави Його» виключенням із гімназії. Ще більше ополчився проти хору пізніший ректор, В. Левицький^{vii}, який, після виконання псалма Д. Бортнянського «І почутий сотворить голос хвали Його», обурено заборонив робити з церкви театр. Та хористи продовжували репетиції вдома у І.Х. Сінкевича, вивчаючи як церковні, так і світські, німецькі, пісні. Боротьба з противниками нотного співу тривала довгих три роки. Допоміг випадок. У 1837 році новий ректор, Г. Яхимович^{viii}, який хоч і був противником нотного співу, розпорядився приготувати виступ хору на висвяченні мукачівського єпископа В. Поповича. Репетиції ускладнював розклад занять у семінарії, тож Іван Хризостом навіть

записався до семінарської лікарні, щоби не ходити на лекції і мати можливість працювати з хором. Вивчили восьмиголосний концерт Д. Бортнянського «Тебе, Бога, хвалим». А щоби не допустити «самолівки», І.Х. Сінкевичкомпував два власні твори на чотири голоси: «Прийдіте, поклонімся» та «Хресту Твоєму поклоняємося, Владико». Крім цього, на святкуванні були виконані також «О тобі радується» та «Отче наш» Д. Бортнянського. Прекрасним співом хору були захоплені присутні на виступі перемиський єпископ І. Снігурський, латинський архієпископ Ф. Піштек, нововисвячений єпископ В. Попович і письменник та священик О. Духнович^{ix}. Ф. Піштек захоплювався чудовими голосами і бездоганим виконанням грандіозних творів, висловив думку, що співаки могли б навіть у Празі здивувати слухачів цікавився, хто навчив хористів. Ректор пояснив, що навчав «вихованець Сінкевич». А на запитання Ф.Піштека «Де навчався вчитель – в Празі, чи у Римі?», - відповів І. Снігурський, пояснивши, що І.Х. Сінкевич навчався в Перемишлі, у ним створеному закладі. Та додав, що бажав би розповсюдження нотного співу по всій провінції. Звертаючись до ректора, запропонував знайти викладача співу для семінарії та зобов'язався виплачувати йому від себе 100 злотих ринських^x щорічно. Проте Г. Яхимовичцю пропозицію не підтримав, промовчав, тим самим виявивши відмову, бо вперто вважав необхідним навчати співаків лише так званому «руському співу». За це хористи помстилися ректорові у свій спосіб. Під час співу в церкві святого Юра у Великодню неділю вони раптово припинили співати. Ще й один з семінаристів, одразу по поверненні з церкви до семінарії, з голосним криком « Сінкевичеві на віват!» пройшовся колесом. За це ректор викликав Івана Хризостома на розмову і загрозив виключенням, на що юнак попросив звільнення на папері - воно дало б йому можливість бути прийнятим до опери. Це ще раз підтверджувало обдарування І.Х. Сінкевича як співака. В результаті, ніхто звільнений не був. Але через якийсь час ректор представив І.Х. Сінкевичу нового вчителя співу, Марека. На питання ректора, з чого ж треба починати навчання, Іван Хризостом, розуміючи

значення західноєвропейської нотації для розвитку української музики, відповів: «З гами C,D,E,F,G, A,H» [7, 232]. На це консервативний Г. Яхимович сказав, що треба притримуватися «руських нот», якими є ірмологіон^{xi}. Натомість, Марек, коли довідався, що в «руському співі» лише 6 знаків для позначення звуків, обурено заявив, що такої хибно складеної теорії він дотримуватися не може. Подальше навчання співу з нот у львівській семінарії йшло мляво і поступово занепадало. Врешті, щоб врятувати ситуацію, єпископ І. Снігурський дав розпорядження ректорові семінарії прийняти на вчителя співу М. Вербицького. Як зазначав І.Х. Сінкевич, саме «Вербицький зайнявся навчанням вихованців нотному співу зі старанням, властивим людям високих моральних якостей і справжнього покликання» [7, с.234].

Як писав історик Орест Субтельний, рівень тогочасної богословської освіти у Східній Галичині був «незадовільним» [8, с. 195]. Навчаючись у Львівській семінарії І.Х. Сінкевич, як і інші вихованці, повинен був задовольнятися тільки штудіюванням богословських підручників, тому що «крім підручників і «Rozmaitości», додатку до «GazetyLwowskiej», не дозволено було нічого більше читати...» [7, с.238]. Розмовляли вихованці лише польською, бо на той час всі, хто не був «хлопом», тобто, селянином, говорили по-польськи. Ті, хто в майбутньому мали стати пастирями руського народу, про цей народ майже нічого не знали, і не було жодної можливості для самоосвіти. Якщо у вихованця знаходили заборонену літературу, то це могло привести до виключення з семінарії і навіть до арешту. Проте спрагли знань семінаристи, а серед них і І.Х. Сінкевич, намагалися потайки читати заборонені книжки та спілкуватися з польськими емігрантами, які після невдалого польського повстання 1830-1831 років почали пропагувати свої ідеї в Галичині. Саме від них семінаристи, які зовсім не знали історії Русі, довідувалися, що «на Русі були страшенні негаразди, князі постійно між собою сварилися, воювали, нападали один на одного, виколували собі очі, то ж велике щастя для руського народу, що потрапив під володіння Польщі як

рівний з рівними» [7, с.238]. Не маючи достатніх знань, серед кількох семінаристів піддався на цю пропаганду і Іван Хризостом. Дійшло до того, що перейняті «польським фанатизмом» вони почали ненавидіти тих товаришів, які вважали себе руськими. Це довгий час після закінчення семінарії І.Х. Сінкевич був у польської влади політично підозрюваним, жив у постійному страху за власну долю та долю своєї сім'ї. Проте з часом зрозумів, що фраза «gównyżrównymi» була лише приманкою, а насправді — порожнім звуком. Він активно взявся до вивчення історії Русі, внаслідок чого прийшло усвідомлення власної національності та бажання «поосильно служити руському народові». Таким чином, на його думку, і інші «руські люди, настільки захоплені пропагандою польської еміграції, що охоче були б пішли за польську ідею на смерть, перемінилися в найперших борців за Русь» [7, с.238].

Дружні взаємини І.Х. Сінкевича з М. Вербицьким — ще одна важлива сторінка біографії цих галицьких митців. Хлопці зблизилися під час навчання в гімназії, зріднила їх не лише музика, але і спільна сирітська доля. Іван Хризостом втратив батька немовлям, його виховував вітчим. Михайло теж ріс сиротою, ним і його братом Володиславом заопікувався єпископ І. Снігурський, який був їх близьким родичем. І.Х. Сінкевич добре грав на гітарі, навчив грати і М. Вербицького, і той, коли потрапив до лікарні і не мав чим заповнити нудний час, «днями і ночами грає на гітарі, довівши свою гру до досконалості», як згадує І.Х. Сінкевич. Щира дружба, любов і повага між двома музикантами тривала впродовж усього життя. Іван Хризостом, котрий і сам не жив на широку ногу та змушений був пастирською працею утримувати свою родину, намагався хоча б трохи підтримувати матеріально М.Вербицького, який, в силу обставин, мусив жити дуже скромно. Як священику, йому завжди діставалися чи не найбільш необхідні парафії, тож 1855 року І.Х. Сінкевич звернувся до церковного начальства і виклопотав для друга більш заможну парафію у Млинах. М. Вербицький, у свою чергу, став у Львові вчителем і наставником сина І.Х. Сінкевича, Ореста. У своїх

«Спогадах» Іван Хризостом присвятив М. Вербицькому окремий розділ, згадував про нього з великим теплом, називав його «найкращим галицько-руським композитором, автором славної «Симфонії» і музики до мелодрам «Підгір'яни», «Сільські пленіпотенти» і численних церковних і мирських квартетів» [7, с.233].

На жаль, немає інформації, чому ж І.Х. Сінкевич обірвав свою музичну кар'єру. Можливо, змусили до цього матеріальні нестатки, а праця священика давала хоч якийсь стабільний прибуток. 1839 року він одружився і був висвячений на священика. Працював на душпастирській ниві в різних селах – Радохінцях Нижанківського деканату Мостиського повіту, Гусакові Мостиського деканату Мостиського повіту, а найдовше – з 1843 по 1883 рік - в селі Люб'їні Яворівського деканату Яворівського повіту, де народилися всі його діти. 1888 року, на схилі літ, на прохання друзів береться за перо, щоби, як він висловився, «скласти генезу нотного пінія в Галичині». Так з'явився його літературний твір «Начало нотного пінія в Галицкой Руси (Воспоминання старого священника)», який цього ж року був видрукований в газеті «Бесіда» (чч.1-6). Останні 6 років свого життя І.Х. Сінкевич був парохом у селі Тустановичі Дрогобицького деканату, де 1889 року помер. Завдяки статті бориславського краєзнавця Романа Тарнавського у газеті «Нафтовик Борислава» стало відомо, що могили Івана Хризостома Сінкевича та його дружини до цього часу збереглися на цвинтарі біля церкви святого Миколая в Тустановичах (тепер це передмістя Борислава).

Відомо, що в родині Івана Хризостома Сінкевича та його дружини Людвиги (з дому Левицьких) було троє синів: Кипріян (1843-1908), Орест (1845 -1870) та Анатоль (1853-1906). Є припущення, що в Сінкевичів була ще й донька Марія (1856-1873), яка 12 вересня 1872 року вийшла заміж за Константина Чеховича, пізніше – єпископа у Перемишлі. Здогадка ґрунтується на фактах, почерпнутих із статті Адама Щупака «Biskup Konstantyn Czechowich. (1847-1915). W setną rocznicę śmierci» (з

польськ.: «Константин Чехович (1847-1915). В соту річницю смерті» - М.В.) [10.с. 295]. У цій статті подається село Любіні Яворівського повіту як місце народження дружини єпископа, Марії Сінкевич. З Шематизму Перемиської єпархії довідуємося, що саме у цей час (з 1843 по 1883) у Любінях парохом був І.Х. Сінкевич. Крім того, співпадає у часі період навчання Івана Хризостома Сінкевича та Йосифа (за першоджерелом) Чеховича, батька Константина, у Львівській семінарії. Та й пізніше їх парафії були у сусідніх селах. А сам Константин вчився у семінарії приблизно в один час з Орестом Сінкевичем. То ж, цілком імовірно, що обидві родини були близько знайомі і дружили. На жаль, молода пара прожила разом лише 11 місяців, і зовсім юною дружина померла.

Своїм синам батько дав добру освіту, вони закінчили семінарію та всі свого часу були висвячені на священників, обійнявши парафії в різних селах. Звісно, вдома від батька вони одержали й хорошу підготовку з теорії музики, вчилися грати на гітарі, фортепіано. Музика супроводжувала їх і під час навчання у гімназії та семінарії. Найбільш музично обдарованим виявився Орест. Вступивши до Перемиської гімназії з ґрунтовними знаннями нотної грамоти, він активно продовжує вивчати музику. 1858 року, співаючи у хорі, Орест звернув увагу, що гімназисти співають в церкві одні й ті ж пісні на слух, бо вчитель співу Седляк не дуже старанно навчає їх нотній грамоті. Юнак вирішив це змінити. Він перестав ходити на хор, а гімназистів збирав у себе на квартирі й там навчав їх нотній грамоті та проводив репетиції. В цьому допомагав йому старший брат Кипріян. Завдяки їх спільній наполегливій праці, уже 1862 і 1863 року гімназисти впевнено співали з нот, збагативши таким чином свій репертуар. Побачивши таку **заповзятість** молодого Сінкевича, катехит перемиської гімназії, о. Ю. Желехівський, зробив його предпівчиком церковного співу. Для того, щоб оптимізувати навчання своїх учнів, 1864 року Орест за допомогою батька укладає підручник співу, який пізніше ще довго був використовуваний у Перемиській гімназії для вивчення церковного співу. Згодом О. Сінкевич подає до

дирекції гімназії прохання дозволити вести уроки співу у гімназійному залі. Побачивши заповзятість юнака, дирекція дає йому такий дозвіл, а учням наказує відвідувати ці уроки. Для роботи бракує нотного матеріалу, тож О. Сінкевич виписав з Києва збірник «Пісні, думки і шумки руського народу на Подолі і в Малоросії» Антонія Коціпінського, який на той час був дуже серйозною науково-етнографічною публікацією українського музичного фольклору, та, водночас, прекрасним матеріалом для домашнього музикування.

Саме в цей час до Перемишля для продовження навчання у семінарії повертається Анатоль Вахнянин^{xii}. За його «Споминами з життя», ще в гімназійні роки, завдяки тому, що «до Перемишля часто навідувалася родина Леонтовичів (Павло і Петро), о. Сінкевич, композитор Михайло Вербицький»[3], він мав нагоду добре заізнатися не лише з церковною, але і зі світською музикою, зокрема з такими піснями, як: «Козак пана не знав з віка», «Як ніч мя покриває», «Корона золотая», «На долині при Чигирині», «Під дубиною, під зеленою сидів голубець з голубиною», «Мир вам, браття» та ін. Повернувшись 1863 року до рідного міста, майбутній композитор одразу об'єднує здібну і активну молодь в товариство «Громада», створивши при ньому співочий гурток, до якого увійшли Іван Вахнянин, Юліан Медвецький, Теофіль Скобельський, Омелян Зубрицький, Михайло Людкевич, Діонізій Яминський, Антін Бачинський, Йосиф Вітошинський, Йосиф Кордасевич, Йосиф Шведзинський, а серед них – і брати Орест та Кипріяни (А. Вахнянин пише «Платон», але це, очевидно, помилка) Сінкевичі. 1865 року, до роковин смерті Тараса Шевченка, вперше прозвучав концерт української пісні, підготований цим гуртком.

1866 року Орест Сінкевич вступив до львівської греко-католицької семінарії. Вивчав українську та французьку мови, а ще викладав спів семінаристам, допомагаючи собі в цьому грою на гітарі та фортепіано. Саме тоді у Львові мешкав близький друг родини Сінкевичів, відомий вже на той

час композитор М. Вербицький. Тож 1869 року, на запрошення батькового приятеля, Орест поселився у нього вдома, а М. Вербицький заопікувався ним, як сином. Помітивши непересічні здібності юнака до музики, М. Вербицький дає йому уроки поліфонії (генералбаса, як це тоді називалося) і композиції. Під керівництвом композитора юнак пише музичні твори не лише на 4 голоси, але і для оркестру. На жаль, є лише згадка про ці твори, а їх самих поки що не вдалося знайти, хоча ймовірно, що десь в архівах самого М. Вербицького можуть зберігатися і твори О. Сінкевича. Мали місце і спільні домашні музикування М. Вербицького зі своїм учнем. Так, у своїй праці «Галицька гітарна традиція ХІХ століття (виконавство та творчість)» доцент Львівської музичної академії Вікторія Сидоренко згадує, що у збірнику для голосу і гітари М. Вербицького пісня «Ох, Гриць Мазниця» має так означене авторство: «Спів:Вербицького, Гитара: Сінкевича» [6, с.20]. Є там і «Думка Українська», автор якої теж Сінкевич. Рукописи цих творів, як зазначає В. Сидоренко, зберігаються в архівних фондах бібліотеки ЛНМА ім. М.В. Лисенка. Дослідниця зараховує Сінкевича до «представницької персоналії мистецьких постатей», які творили «зразки гітарного бідермаєру^{xiii}» в Галичині, але, сумніваючись, автор біля прізвища пише ініціали «О. (або І.)» [6,с.21]. Беручи до уваги те, що Іван Хризостом Сінкевич віддавав перевагу компонуванню хорових творів, а під час творчого періоду життя М. Вербицького поряд з ним був саме Орест Сінкевич, то з великою ймовірністю можна припустити, що він і є автором цих творів.

М. Вербицький «радів надзвичайним успіхам свого здібного учня, примовляючи: «Тепер галицька Русь буде по моїй смерті забезпечена, бо в ньому буде мати свого композитора» [7, с.235], - згадував батько Ореста. У свою чергу, Орест Сінкевич передав одержані знання з поліфонії (генералбаса) майбутньому галицькому композиторові Віктору Матюку. 1869 року О.Сінкевич одружився та був висвячений на священника. Та, на превеликий жаль, влітку 1870 року помирає від тифу у Стрию. Вражений цією смертю, М. Вербицький пише кілька творів і присвячує їх своєму

учневі. На титульній сторінці рукописного збірника каліграфічним почерком М. Вербицького зазначено: «Для любезного Ореста Сінкевича». Рукопис містить X Симфонію Ре мажор та три пісні для чотириголосного чоловічого хору під загальною назвою «Жаль» (слова Вол. Шашкевича^{xiv}). Інформацією про присвяту та можливістю взяти до рук копію рукопису завдячуємо головному диригентові Чернівецької філармонії панові Йосипу Созанському, який провів копівку роботи: відшукав, відредагував і видав партитури всіх десяти симфоній М. Вербицького, а пізніше з оркестром ще й здійснив їх запис.

Невдовзі, у грудні 1870 року відходить в інший світ і сам Михайло Вербицький.

Відаючи належне діяльності Івана Хризостома Сінкевича, дослідники називали його «метром перемиської школи», «першим біографом Михайла Вербицького». Звернімося знову до «Споминів з життя» Анатолія Вахнянина. Описуючи тогочасний Перемишль, він зауважує, що «Перемишль був неначе розсадником музикального життя русинів, в яким брали живу участь музикальні родини Раставецьких, Леонтовичів, Сінкевичів, Менцінських, Витошинських, Лаврівських, Войтовичів, Носалевичів, Кордасевичів і других» [3].

Впродовж дослідження теми виявилось доволі багато маловідомих або зовсім невідомих фактів, які дають натхнення не полишати пошуків, сподіваючись на нові цікаві відкриття.

ⁱ Монахи-театинці - Театінці, театіни — чоловічий священничий орден Римо-Католицької Церкви, заснований святим Каєтаном Тієнським.

ⁱⁱ Йосиф з Болшова – псевдонім о. Йосифа Левицького (1810-1863), автора статей на теми музичного мистецтва.

ⁱⁱⁱ Капота — старовинний верхній одяг із купованих тканин, подібний на жупан.

^{iv}Гавриїл Шехович (1793-1842) – священник Перемиської єпархії.

^vЯків Неронович (1801-1899) – декан Порохницького деканату.

^{vi}Теодор Лаврецький (1755-1833) – греко-католицький священник, перший декан Буковинського деканату.

^{vii}В. Левицький (1783-1851) - український греко-католицький церковний діяч, педагог, професор і ректор Львівського університету.

^{viii}Яхимович Григорій (1792 – 1863) – львівський митрополит, ректор духовної семінарії у 1849 – 1859 рр., громадський діяч консервативного напрямку.

^{ix}Олександр Духнович (1803-1865) - закарпатський греко-католицький священник, письменник, педагог, поет і культурний діяч.

^xЗлотий ринський — поширена в Україні, особливо в Галичині, українська назва австрійської та німецької валюти — гульдена.

^{xi}Ірмологіон — співацька православна книга, збірник ірмосів (давньоруських гімнів) православної служби. Походить з Візантії (X століття).

^{xii}Анатоль Вахнянин - (1841 - 1908) — український громадсько-політичний діяч, композитор, педагог і журналіст.

^{xiii}Бідермаєр, міщанський романтизм — напрям у німецькому та австрійському мистецтві (1830-1840).

^{xiv}Володимир Шашкевич – (1839 – 1885) — український письменник, народовець, освітньо-культурний діяч. Син Маркіяна Шашкевича.

Джерела та література.

1. Вербицький М. / О пінію музикальнім. / Михайло Вербицький // Галичанин. – Львів, 1863. - кн. I, вип. II
2. Волинський Й. / Дмитро Бортнянський та Західна Україна. / Йосип Волинський // Українське музикознавство. – К., 1977. – Ч. 6. – С. 185- 200
3. Качкан Володимир / Анатоль Вахнянин і його роль у розвитку культури Західної України. [Електронний ресурс] / Володимир Качкан // - Режим доступу: http://nte.etnolog.org.ua/zmist/2003/N1_2/Art_2.html
4. Новакович Мирослава / Михайло Вербицький. Ювілейні роздуми. / Мирослава Новакович // Наше слово. – 2015 - №10 – 08.03.
5. Пушик Орест / Священик Іван Хризостом Сінкевич (біографічний нарис). / Орест Пушик // Студії мистецтвознавчі. – К., 2015 - Ч. 3 (51). – с. 29-35.
6. Сидоренко Вікторія / Галицька гітарна традиція (виконавство та творчість). [Електронний ресурс] / Вікторія Сидоренко // - Режим доступу: <http://elib.nplu.org/view.html?id=1330>

-
7. Сінкевич Іван Хризостом / Начало нотного пінія в Галицкой Руси (Воспоминанія старого священника). / Іван Хризостом Сінкевич. // Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемишляни / Упорядник Володимир Пилипович. – Перемишль – Львів, 2002. – с.220-246.
 8. Субтельний Орест / Україна: Історія. / Орест Субтельний // - К., Либідь, 1991., 510 с.
 9. Тарнавський Роман / Загадка одного поховання . / Роман Тарнавський // Нафтовик Борислава. – 2013. – 2 жовт.
 10. Франко Іван / Руський театр у Галичині до р.1864. / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-ти томах. – К., Наукова думка, 1981р., т. 29, с. 319 – 336.
 11. Szczupak A. / «Biskup Konstantyn Czechowich. (1847-1915). W setną rocznicę śmierci»./ Adam Szczupak // Перемишльська архієпархіяльні відомості. – Рік XI. Ч.16. 2014., с.295-322.

Збереження традицій і культури, вивчення найменших джерел інформації, що прийшли до нас з давнини, є надзвичайно актуальним, бо допомагає нації самостверджуватися. На початку ХІХ століття польська влада у Східній Галичині не сприяла розвитку української культури і намагалася полонізувати галицьке духовенство, в середовищі якого розвивалася також і музична культура.

Серед тих митців, які завзято впроваджували у практику прогресивні методи музикування, засновані на традиціях західно-європейської музичної школи, був священник, регент, композитор-аматор Іван Хризостом Сінкевич та його сини Орест і Кипріяни.

Навчаючись у гімназіях та семінарії в Перемишлі, Чернівцях, Львові І.Х. Сінкевич, не зважаючи на спротив окремих осіб, об'єднав співаків у хори, навчаючи їх нотної грамоти, наповнює їх репертуар творами Дм. Бортнянського, komponує власні твори. Ще в Перемишлі у гімназії І.Х. Сінкевича доля зблизила з М. Вербицьким, їх дружба продовжувалася до смерті М. Вербицького. Написавши 1888 року «Начало нотного пінія в Галицкой Руси (Воспоминанія старого священника)», І.Х. Сінкевич окремий розділ присвятив пам'яті свого друга.

Просвітницьку діяльність батька продовжив син Орест, який був надзвичайно музично обдарованим. Вступивши до Перемишльської гімназії з ґрунтовними знаннями нотної грамоти, він активно продовжував вивчати музику, з допомогою старшого брата Кипріяна навчав гімназистів нотній

грамоті та проводив репетиції хору, збагативши таким чином його репертуар. Під час навчання у Львівській греко-католицькій духовній семінарії, Орест живе у М. Вербицького, який дає здібному юнакові уроки поліфонії (генералбасу) і сприяє становленню його як композитора. 1870 року О. Сінкевич раптово помирає від тифу. Вражений його смертю, М. Вербицький пише кілька творів під загальною назвою «Жаль», які присвячує своєму учневі.

Віддаючи належне діяльності Івана Хризостома Сінкевича, дослідники називали його «метром перемиської школи», «першим біографом Михайла Вербицького». В історично-непростий час родина Сінкевичів серед інших подібних галицьких мистецьких родин своєю діяльністю сприяла становленню української музичної культури.

Preservation of traditions and culture, investigation of the smallest data that has come from the past, is especially actual thing, helping the nation to find its own identity. At the beginning of the XIX century Polish authorities in Eastern Halychyna did not facilitate the development of Ukrainian culture and conducted polonisation of the clergy surroundings of Halychyna within which Ukrainian culture was developing.

The priest, chapel-master and amateur composer Ivan Khryzostom Sinkevych and his sons Orest and Kyprian were among the people of art who were actively implementing progressive methods of musical performance, founded on the Western-European musical school's traditions.

While studying in gymnasium and seminary in Pszemysl, Chernivtsi, and Lviv, I. Sinkevych, despite the opposition of some people, consolidates particular singers into choirs, teaches them musical theory, enriches their repertoire with the pieces of D. Bortnianskyi and composes his own music. In the gymnasium of Przemysl I. Sinkevych become a friend with M. Verbytsky, and their friendship

lasted till the death of Verbytsky. In his “Начало нотного піня в Галицькій Русі (Воспоминанія старого священника)” (1888) I. Sinkevych devoted a chapter of his memoirs to his friend.

Orest, the son of Ivan Khryzostom, who was extremely talented, has continued the Enlightenment work of his father. After he entered the Przemyśl Gymnasium with good knowledge of music theory, he actively continued to study music, as well as teaching music theory to the students, leading the choir rehearsals and enriching its repertoire as well. During the student years in Lviv Greek-Catholic seminary Orest resides at M. Verbytskyi's house, while Verbytskyi gives him polyphony lessons and helps him to grow as a composer. In 1879 O. Sinkevych suddenly dies because of typhus. Impressed by his death M. Verbytskyi composes few pieces under the name of “Sorrow”, devoting them to his student.

Due to his work the investigators call Ivan Khryzostom Sinkevych the “master of Przemyśl school” and “the first biographer of Mykhailo Verbytskyi”.

In historically difficult times Sinkevych family among the other similar artistic families of Halychyna helped the establishment of Ukrainian musical culture.